

सम्पूर्ण सभा सदस्य ज्यूहरु।

मालिका गाउँपालिका, गुल्मीको दोस्रो गाउँसभाको प्रथम अधिवेशनमा यहाँहरुलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु। यस गरिमामय सभा समक्ष मालिका गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को नीति तथा कार्यक्रम सम्बोधन गर्न पाउँदा म गौरवान्वित महशुस गरेको छु। मालिका गाउँपालिकाको समृद्धि र विकासको पथमा सिर्जनशील र सकारात्मक योगदान गर्नुहुने राजनीतिकर्मी, समाजसेवी, बुद्धिजिवी, स्वास्थ्यकर्मी, शिक्षक तथा कर्मचारीहरु, सुरक्षाकर्मी, सञ्चारकर्मी र सम्पूर्ण मालिकावासी लाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु। लोकतन्त्र प्राप्ति र संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था स्थापनाको लागि विभिन्न कालखण्डमा दशवर्षे जनयुद्ध, जनआन्दोलन लगायतका राजनीतिक क्रान्तिको क्रममा आफ्नो अमूल्य जीवनको बलिदान गर्ने शहिदहरु प्रति उच्च सम्मान तथा हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दछु। घाइते योद्धा र वेपत्ता नागरिकहरु प्रति उच्च सम्मान र परिवारप्रति गहिरो सहानुभूति प्रकट गर्दछु। स्थानीय तह सदस्य निर्वाचन, २०७९ सम्पन्न भई जनताको अभिमत प्राप्त गरी गाउँ सभा सदस्यको रूपमा हामी यँहा उपस्थित छौं। स्थानीय तह सदस्य निर्वाचनलाई निर्वाचनका आधारभूत सिद्धान्तका साथ शान्तिपूर्ण, भयरहित, निष्पक्ष र सौहार्दपूर्ण रूपमा सम्पन्न गर्न आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्णमा हार्दिक धन्यवाद तथा आभार व्यक्त गर्दछु।

संघीयताको प्रादुर्भाव सँगै स्थानीय तहको स्थापना भई हाल पहिलो ५ वर्षे कार्यकाल समाप्त भईसकेको र स्थानीय तह सदस्य निर्वाचन, २०७९ बाट हामी निर्वाचित भई आएका छौं। यस परिवेशमा कोभिड-१९ को प्रकोप केही न्यून भएको छ। तर पनि यसले मालिका गाउँपालिका तथा समग्र राष्ट्रको अर्थतन्त्रमा पारेको नकारात्मक प्रभाव भने अझै पनि विद्यमान रहेको अवस्था छ। कृषि तथा साना उद्योग क्षेत्रको प्रवर्द्धन गरी रोजगारी सिर्जना गर्दै स्थानीय अर्थतन्त्रको सबलीकरण गर्ने तर्फ थप प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ। शिक्षा तथा स्वास्थ्यको क्षेत्रमा मालिका गाउँपालिकाको विकासलाई थप प्रभावकारी बनाई स्वच्छ खानेपानी को पहुँचलाई समेत विस्तार गर्नुपर्ने देखिन्छ।

सम्पूर्ण सभा सदस्य ज्यूहरु,

मालिका गाउँपालिकाको विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिको लागि हाल सम्म क्रमागत रूपमा विभिन्न महत्वपूर्ण प्रयासहरु भईरहेका छन्। मालिका गाउँपालिकाको प्रत्येक घरधुरीमा स्वच्छ खानेपानीको पहुँच पुर्याउनको लागि एक घर-एक धारा खानेपानी आयोजना संघ तथा प्रदेश सरकारको सहकार्यमा सञ्चालन गरिएको छ। उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गरी गरिवी निवारण गर्नको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत् उद्यमी सिर्जना गरी प्रविधि हस्तान्तरण समेत गरिएको छ। रोजगारविहीन, विपन्न तथा उर्जावान जनशक्तिलाई रोजगार सेवा केन्द्र मार्फत् न्यूनतम रोजगारीको सुनिश्चितता गरिएको छ। गाउँपालिका पहुँच मार्ग लगायत गाउँपालिका भित्रका मुख्य बस्ती जोड्ने सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति कार्य गरिएको छ। सुरक्षित प्रसुतिलाई दृष्टिगत गर्दै मालिका गाउँपालिकालाई अथक प्रयास पश्चात् घरमा शून्य प्रसुति गाउँपालिका घोषणा गरिएको छ। १५ शैयाको अस्पताल निर्माणको लागि प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ। स्थानीय परिवेश, संस्कृति र पहिचान समेतलाई प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माणको कार्य शुरुवात गरिएको छ। चकलाबन्दी कार्यक्रम, व्यवसायिक कृषि, दाँते ओखर कार्यक्रम लगायतका विविध कार्यक्रम मार्फत् कृषि क्षेत्रमा विकास गर्ने प्रयास जारी छ। गाउँपालिकाको संस्थागत विकास गर्नको लागि संघीय सरकार सँगको साझेदारीमा गाउँपालिका प्रशासकीय भवन निर्माणको कार्य प्रगतिमा रहेको छ।

उपस्थित सभा सदस्य ज्यूहरु,

माथि उल्लेखित प्रयासहरुलाई सार्थक तुल्याउने तथा विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिको सन्दर्भमा गाउँपालिकाको लागि निम्न अवसर हरु सिर्जना भएका छन्।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

जनताको विकास र समृद्धि प्रतिको असिमित माग उर्जा र क्रियाशीलता, अपेक्षा र आकांक्षा लाई सम्बोधन गर्न हामी नयाँ सोच, सहित विकास र समृद्धिका लक्ष्य प्राप्त गर्न निर्वाचित भई आएका छौं। तीनै माग, आवश्यकता र आकांक्षाको सम्बोधन गर्दै मालिका वासीको मानसपटलमा स्थानीय सरकार प्रतिको नयाँ सोचाई र सकारात्मकता संचरण गर्ने अवसर हामी सँग रहेको छ। कोभिड-१९ को कारण देश विदेशमा रोजगारी गुमाएका युवाहरूले रोजगारीको क्रममा सिकेका ज्ञान, सीपको उच्चतम प्रयोग गरी तिनीहरूलाई व्यवसायिक कृषि, पशुपालन, घरेलु तथा साना उद्योग सँग जोडी गाउँपालिकाको विकासलाई तिव्रता प्रदान गर्ने अवसर प्राप्त भएको छ। सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा भएको स्थानीयकरण तथा सञ्जालीकरणले हामीलाई जनसहभागिता सहितको समावेशी विकासलाई प्रभावकारीता प्रदान गर्ने अवसर प्रदान गरेको छ। खानेपानी व्यवस्थापनको सन्दर्भमा संघीय तथा प्रदेश सरकारको समेत प्राथमिकता प्राप्त भएकोले एक घर-एक धारा खानेपानी आयोजनालाई थप प्रभावकारी बनाई स्वच्छ खानेपानीको तिव्रतर विस्तार गर्ने अवसर प्राप्त भएको छ। गाउँपालिका पहुँच मार्ग लगायत मुख्य सडकहरूको ट्रयाक खोल्ने कार्य भईसकेकोले उक्त सडकहरूको स्तरोन्नति (ड्रेन निर्माण, ग्रावेल) लाई तिव्रता प्रदान गरी बाह्र महिना सडक सुचारु गर्ने अवसर रहेको छ। हाल सामाजिक सुरक्षा भत्ता सबै वडामा बैंक मार्फत भुक्तानी भईरहेको अवस्थामा अशक्त, अपाङ्ग तथा वृद्ध-वृद्धालाई दृष्टिगत गर्दै टोल टोलमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्ने अवसर रहेको छ। ८ वटै वडामा स्वास्थ्य चौकी निर्माण भईसकेको, १५ शैया अस्पताल निर्माणको क्रममा रहेको र सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई समेत स्थापना भईसकेको अवस्थामा आधारभूत तथा आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा घर घरमा उपलब्ध गराउनको लागि पूर्वाधार निर्माण भएको छ।

सभा सदस्य ज्यूहरू,

उल्लिखित अवसरको साथै हाम्रो समक्ष विभिन्न चुनौती समेत रहेका छन्।

पहिलो गाउँसभाले मालिका गाउँपालिकाको विकास र समृद्धि तर्फ चालेका सकारात्मक प्रयास र कदमहरूलाई निरन्तरता दिँदै थप सबल बनाउने कार्य अवसरको साथै चुनौती पनि हो। गाउँपालिकाको न्यून आन्तरिक आय र सीमित स्रोत तथा साधनको प्रयोग गरी मालिका वासीको इच्छा, आकांक्षा अनुसार विकास निर्माण का कार्य गर्न आफैमा चुनौतीपूर्ण विषय हो। तसर्थ, मालिकाको विकासको निमित्त संघ, प्रदेश, नीजि क्षेत्र, सहकारी, नागरिक समाज लगायत सबैको सार्थक सहभागिता जुटाउनु पनि चुनौती को रूपमा रहेको छ। निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति बाट हुने विकास निर्माणका कार्यमा दीगोपना सुनिश्चित गर्नु चुनौतीपूर्ण छ। मनसूनजन्य विपद, डढेलो, आगलागी लगायतका विपदको सामना गरी मालिका वासीलाई सुरक्षित महसुस गराउने चुनौती हाम्रो सामु छ। राष्ट्रिय तथा वैश्विक अर्थतन्त्रमा रहेको मन्दी, महंगी, कोभिड-१९ का दुरगामी प्रभावबाट मालिका गाउँपालिका पनि अछुतो रहन नसकेको अवस्थामा विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न थप चुनौतीपूर्ण रहेको छ।

सभा सदस्य ज्यूहरू,

अब म नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका आधार प्रस्तुत गर्दछु।

नेपालको संविधान, २०७२ को भाग १९ मा स्थानीय आर्थिक कार्यप्रणाली सम्बन्धी व्यवस्था, अनुसूची-८ र ९ मा रहेको स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकार सूचीको परिधिभित्र रही मालिका गाउँपालिकाले यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा मालिका गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिका (कार्यविभाजन) नियमावली, २०७४ बमोजिम गठित विभिन्न समिति (राजस्व परामर्श समिति, पूर्वाधार विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, विधेयक समिति, आर्थिक विकास समिति, सार्वजनिक सेवा तथा क्षमता विकास समिति, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समिति, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट प्राप्त सिफारिस, प्राथमिकीकरण, पृष्ठपोषण, सुझाव तथा सल्लाह लाई वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमाको मुख्य आधारको रूपमा लिईएको छ। विभिन्न सम्बद्ध कानूनको व्यवस्था र संघीय, प्रादेशिक नीति, योजना र राष्ट्रिय लक्ष्य पनि नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा आधारको रूपमा लिईएको छ। यसको साथै राजनीतिकर्मी, बुद्धिजिवी, समाजसेवी, विषयगत शाखा, कर्मचारी, शिक्षक, सुरक्षाकर्मी, पत्रकार तथा मालिका वासी बाट प्राप्त राय, सुझाव तथा सल्लाह समेत वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमाका आधार रहेका छन्।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

सभासदस्य ज्यूहरु,

अब म चालु आ.व. २०७८।०७९ को हालसम्मका प्रमुख उपलब्धिहरुलाई संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गर्दछु।

- १२ किमी नयाँ सडक, २ किमि स्ट्रक्चर सहितको ग्रावेल तथा ७० किमी सडकको स्तरोन्नति गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- मालिका गाउँपालिका प्रशासकीय भवनको २०% भौतिक प्रगति भएको छ। साथै मालिका गाउँपालिका वडा नं. ५ को वडा कार्यालय भवन निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ। मालिका गाउँपालिका वडा नं. ३ को वडा कार्यालय भवन सम्पन्न भएको छ।
- दाँते ओखर खेतीको शुरुवात गरिएको छ। व्यवसायिक कृषि प्रवर्द्धनको लागि २५ वटा हाते ट्याक्टर, ३० वटा कुटानी पिसानी मिल, १० वटा कोदो चुट्ने मेसिन ५०% अनुदानमा वितरण गरिएको छ।
- सामुदायिक विकासका लागि बाखा पालन परियोजना सम्पन्न भएको छ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत ८५० जना रोजगारविहीन विपन्न नागरिकले रोजगारी प्राप्त गरेका छन्।
- एक घर-एक धारा खानेपानी आयोजना अन्तर्गत थप ५१५ वटा घरधुरीमा खानेपानी धारा निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। साथै ३०९ वटा धारा चालु आर्थिक वर्षमा सम्पन्न हुने गरी निर्माणाधीन रहेका छन्।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा पञ्जिकरण सम्बन्धी कार्य पूर्ण रूपमा अनलाईन प्रणालीमा लगिएको छ।
- गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत् १५० भन्दा बढी लघु उद्यमीहरुलाई सीप विकास तालिम प्रदान गरी आवश्यकता अनुसार प्रविधि हस्तान्तरण गरिएको छ।

अब म आगामी आ.व. २०७९/०८० को बजेटका उद्देश्य प्रस्तुत गर्दछु। बजेटका उद्देश्यहरु निम्नानुसार रहेका छन् :-

- क) गाउँपालिकाको संवृद्धि र विकास संग जोडिएका आर्थिक गतिविधि एवम विकास निर्माणका कार्यलाई निरन्तरता दिई तिब्रता प्रदान गर्ने।
  - ख) गाउँपालिका भित्रका विकास सम्भावनाहरुको पहिचान गरी सामाजिक न्याय सहितको लोक कल्याणकारी समाजको निर्माण गर्ने।
  - ग) गाउँपालिकाभित्रका जनताको आकांक्षा, माग र आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्दै जनताको स्थानीय सरकार प्रतिको अपनत्व र सद्भाव अभिवृद्धि गर्ने।
- यी व्यापक उद्देश्यको परिधीभित्र रही यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।८० का नीति तथा कार्यक्रम निम्नानुसार रहेका छन्:-

आर्थिक विकास

कृषि/पशु

१. वडा नं. ६ र ८ मा संचालन हुदै आएको धान पकेट कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२. व्यावसायिक कृषकहरुलाई विगतमा प्रदान गरिँदै आएको डाले घाँस तथा अन्य पोषण युक्त घाँसका विरुवाहरुको वितरणलाई निरन्तरता दिँदै यसको प्रभावकारिताको लागि क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन गरिनेछ।
३. कृषिमा आधुनिकीकरण, यान्त्रिकीकरण गर्दै हाते ट्याक्टर, कन्सेलर, कोदो चुट्ने मेसिन लगाएतका औजारहरु विशेष अनुदानमा वितरण गरिनेछ।
४. माटो परीक्षण शिविर मार्फत माटोको उचित उपचार गरी कृषि उत्पादन बढाउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
५. यस गाउँपालिकामा उत्पादित कृषिजन्य उत्पादनको उचित व्यवस्थापनको लागि प्रत्येक वडामा एक/एक वटा कृषि संकलन केन्द्र स्थापना गरिनेछ।
६. वडा नं. १, २, ३, ४, ५ र ७ मा कागती खेती तथा किवी खेतीको राम्रो सम्भावना भएको हुनाले सो-को लागि पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी संचालन गरिनेछ।
७. प्रत्येक वडाको सिमसार क्षेत्रमा खोल्साको सुन (अलैची) खेतीलाई विस्तार गरिनेछ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

८. भैंसी तथा बाखा प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित गरी संचालन गरिनेछ ।
९. गाउँपालिकाका प्रत्येक वडाहरूमा दुध संकलन केन्द्र स्थापना गरी प्रचलित मूल्यमा गाउँपालिकाले खरिद गर्ने तथा त्यसको लागि उचित बजारको व्यवस्था गरिनेछ ।
१०. वडा नं. ८ मा कृषि बजार संचालन तथा व्यवस्थापन गरिनेछ ।
११. गाउँपालिकामा मध्यम प्रविधियुक्त बहुउद्देश्यीय फलफूल नर्सरी केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
१२. सम्भाव्य उत्पादनको आधारमा उत्पादकत्व र बजारमा प्रतिस्पर्धा वृद्धि गर्नको लागि कृषि समूहमा प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१३. साना व्यवसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र तथा कफी पकेट विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१४. वडा स्तरमा रहेका कृषि, पशु प्राविधिक कर्मचारीहरूलाई प्रविधि हस्तान्तरणको लागि कृषकको खेत-बारीसम्म पुग्ने गरी परिचालन गरिनेछ ।
१५. उत्पादनमा आधारित अनुदानले कृषकहरूमा ल्याएको उत्साह , हौसलालाई मध्येनजर गरी यस कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिँदै सबै वडाहरूमा सहकारी मार्फत् विस्तार गरी थप व्यवस्थित बनाइनेछ ।
१६. गाउँपालिकाको आर्थिक विकासको सम्भावनालाई हेरि दाँते ओखर तथा किवी लगाउने कृषकहरूलाई साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
१७. कृषकहरूलाई व्यवसायिक तथा सुरक्षित बनाउनको लागि बाली तथा पशु विमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१८. मासुमा दिइदै आएको उत्पादनमा आधारित अनुदान कार्यक्रमलाई कृषिजन्य उत्पादनमा समेत विस्तार गरिनेछ ।
१९. आ.व. २०७८/०७९ मा संचालन गरिएको पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम (कृत्रिम गर्भाधान समेत) लाई निरन्तरता दिँदै थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
२०. गाँउपालिका कृषि सञ्जाल गठन गरिनेछ। साथै सहकारीको संथागत विकास र व्यवस्थापकीय क्षमता विकासको लागि सहकारी शिक्षा लगाएतका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
२१. गाँउपालिकामा बाखा पालनको राम्रो संभावना भएकोले विभिन्न सामुदायिक वनहरूसँग समन्वय गरी विभिन्न किसिमका पोषिला घाँसका विरुवा रोप्ने कार्यक्रमलाई अगाडी बढाइनेछ ।
२२. कीटनाशक विषादिको प्रयोगलाई न्यूनिकरण गरी जैविक विषादीको प्रयोगमा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२३. कृषकहरूलाई मौसम अनुसारका उन्नत जातका फलफूल , तरकारी तथा विभिन्न खाद्यान्न बालीका बिउ र औजार सहूलियतमा उपलब्ध गराइनेछ ।
२४. नगदे बालीको रूपमा टिमुर, अलैंची, बेसार, अदुवा, तोरी खेतीलाई विशेष कार्यक्रमको रूपमा संचालन गरिनेछ ।
२५. अर्गानिक खेती कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिँदै कृषकहरूलाई प्राङ्गारीक मल उत्पादन गर्न प्रोत्साहन गर्नुको साथै आवश्यकताको आधारमा तालिम प्रदान गरिनेछ ।
२६. युवाहरूलाई कृषि तथा पशुपालनमा आकर्षण गर्नको लागि एक वडा-एक कृषि तथा पशुपंछी फर्मको स्थापना गरी हाटबजारको व्यवस्था गरिनेछ ।
२७. लोकल पशुपंछीहरूको दुध तथा मासु उत्पादन क्षमता कम हुने हुँदा उन्नत जातका पशुपंछी कृषकहरूलाई साझेदारीमा वितरण गरिनेछ ।
२८. पाडी बेच्ने प्रचलन बढी भएकोले त्यसको न्यूनिकरण गर्नको लागि पहिलो बेत व्याउने पाडी सुत्केरी हुँदा प्रोत्साहन गरिनेछ ।
२९. धार्मिक दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण र स्वास्थ्यको दृष्टिकोणले उपयुक्त गाई-गोरु पालन गर्ने कृषकलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

३०. बाँदर, बाँदेल लगाएतका अन्य वन्यजन्तुहरुबाट कृषकहरुलाई पर्न गएको क्षति न्यूनिकरण गर्न बाली संरक्षण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ साथै व्यवसायिक कृषकहरुलाई बाली विमा कार्यक्रम अगाडी बढाइनेछ ।
३१. गाउँपालिका भित्र कफी खेतीका लागि सम्भावित क्षेत्रको पहिचान गरि कफी पकेट कार्यक्रमलाई अगाडी बढाइनेछ ।
३२. वडा नं. ८ को किसानटारीमा साझेदारीमा संचालन गरिएको चक्लाबन्दी कार्यक्रमलाई प्रोत्साहन गर्दै अन्य क्षेत्रमा समेत चक्लाबन्दीको कार्यक्रमलाई विस्तार गरिनेछ ।
३३. गाउँपालिकामा ज्ञान, सीप, जाँगर भएका तर जग्गा नभएका कृषकहरुलाई खेती गर्न तथा बाँझो जग्गा हटाउनको लागि करार खेतीको कार्यक्रम गरिनेछ, साथै भाडामा सहूलियत गरिनेछ ।
३४. गाउँपालिकामा दर्ता भएका कृषि तथा पशुपंछी फर्महरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
३५. गाउँपालिका भित्र विगतमा संचालन भएका एउटै वडामा रहेका समान उद्देश्य भएका सहकारीहरुलाई मर्ज गरी एक-वडा एक सहकारी को अवधारणा ल्याईनेछ ।
३६. आलु पकेट तथा मकै पकेट क्षेत्र कार्यक्रमको विस्तार गरिनेछ ।
३७. किसान सूचीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३८. वडा नं. ६ मा एक घर-एक करेसावारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३९. सबै वडामा संचालनमा रहेका हाट-बजारहरुलाई घुम्टि हाटबजारको रूपमा संचालन गरिनेछ ।

उद्योग, पर्यटन तथा व्यवसाय

४०. आ.व. २०७७/७८ मा संचालन गरिएको प्याराम्लाइडिङ्ग उडानलाई व्यवसायिक उडानको रूपमा संचालन गरिनेछ जसमा निजी क्षेत्र र नागरीकको समेत सहभागिता खोजिनेछ ।
४१. गाउँपालिकाभित्र रहेका मालिका मन्दिर , लेकपोखरा , तिखेचुली, उपल्लो दम्का, चमेरे गुफा, ज्यामिरे गुफा, लेकपोखरा, भिल्लेमेला देविकास्थान मन्दिर , देविस्थान मन्दिर, लक्ष्मीनारायण मन्दिर, मनकामना देवी मन्दीर , आकाशदेवी मन्दिर, चौदुङ्गा थानापती मन्दिर, योगिकुटी लगाएतका पर्यटकीय तथा धार्मिक, सांस्कृतिक क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
४२. मालिका मन्दिरलाई आस्थावान धर्मावलम्बीको समेत सहभागीतामा मर्मत सम्भार तथा पुनर्निर्माण गरिनेछ । साथै मालिका मन्दिर संरक्षण गुरुयोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
४३. गाउँपालिकाको वडा नं. ५ र ६ मा उद्यान पार्क निर्माण गरिनेछ ।
४४. वडा नं. ४, अर्खावाङ्गको देउरालीमा मालिका रिसोर्ट स्थापनाको लागि आवश्यक पहल तथा सहजीकरण गरिनेछ ।
४५. मालिका मन्दिर, तिखेचुली, उपल्लो दम्का, गंगरे लगाएतका स्थानहरुमा धार्मिक तथा अन्य महोत्सव आयोजना गरिनेछ ।
४६. शान्त र मनोरम स्थानको छनोट गरी योग तथा ध्यान केन्द्रको सुरुवात गरिनेछ ।
४७. विभिन्न सहकारीलाई न्यूनतम तोकिएको क्षेत्रमा लगानी गरी उत्पादन र रोजगारी वृद्धि गर्ने नीति लागू गरिनेछ ।
४८. गाउँपालिकामा संचालित सहकारी मध्ये कम्तिमा १००० सदस्य बनाउने सहकारीलाई अनुदान दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
४९. साना तथा घरेलु व्यवसायलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम लागू गरिनेछ ।
५०. सालको पातबाट दुना, टपरी र बाँसबाट सिन्का, डोको, डालो, मान्द्रा उत्पादन गर्ने घरेलु उद्योगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
५१. आरुबखडाबाट जामजेरी र कोदोको स्थानीय मदिराको ब्राण्डिङ्ग र प्रोत्साहन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

सूचना प्रविधि

५२. गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण कार्यालय, संस्था तथा समुदाय स्तरमा शक्तिशाली इन्टरनेट, ब्रोडब्याण्ड नेटवर्क विस्तार गरिनेछ ।
५३. करदाताले घरमै बसी कर भुक्तानी गर्न सक्ने विद्युतीय प्रणाली विकास गर्ने नीति लिईनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

५४. गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयमा डिजिटल डिस्प्ले बोर्ड जडान गरी डिजिटल नागरिक बडापत्रको रूपमा अगाडि ल्याईनेछ।
५५. गाउँपालिका भित्रका मुख्य तथा संवेदनशील क्षेत्रमा सि.सि.टि.भी. जडान गरिनेछ।
५६. दर्ता चलानी तथा सिफारिस सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक प्रबन्ध गरिनेछ।
५७. स्थानीय स्तरमा सबैलाई पायक पर्ने गरी विभिन्न स्थानमा वाई-फाई इन्टरनेटको व्यवस्था गरिनेछ।

सामाजिक विकास

स्वास्थ्य

५८. पाँच वर्ष भित्र सबै नागरिकको स्वास्थ्य विमा गर्ने नीति कार्यान्वयन गर्नको लागि यस आर्थिक वर्ष देखी गरिब, विपन्न वर्गका नागरिकको लागत साझेदारीमा स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम संचालन गरिने छ।
५९. बालबालिकाहरुमा कुपोषण बाट हुने बिरामीपन दर कम गर्नुको साथै बाल मृत्यू दरलाई शून्यमा राख्नको लागि पूर्ण पोषण-मैत्री स्वास्थ्य संस्था, वडा र गाउँपालिका घोषणाको कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
६०. गुणस्तरिय स्वास्थ्य सेवा पाउनु सबै नागरिकको अधिकार सुनिश्चित गर्ने निति अनुरूप स्वास्थ्य संस्थामा प्रयोगशाला विस्तार गर्दै लगिने छ।
६१. महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुको भूमिकाको उच्च मूल्याङ्कन गर्दै गाउँपालिका बाट दिइदै आएको यातायात खर्च लाई निरन्तरता दिदै थप सुविधा प्रदान गरिनेछ।
६२. स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुति हुने दरलाई शत प्रतिशत कायम गरी घरमा शून्य प्रसुती गाउँपालिका घोषणा कार्यक्रमको दिगोपना सुनिश्चितता गरिने छ।
६३. कुपोषित बच्चाहरुको पोषण स्थितिको लेखाजोखा गरी कडा शिघ्र कुपोषणको एकीकृत व्यवस्थापनको लागि बहिरङ्ग उपचार कक्ष स्थापना साथै आवश्यकता अनुसार थप विस्तार गरिने छ।
६४. एम्बुलेन्स सेवालाई थप विस्तार गर्दै जानुको साथै सेवालाई सर्वसुलभ बनाईने छ।
६५. आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई जनताको घर घरमा पुर्याउनको निम्ति आँखा शिविर, महिला रोग, सरुवा रोग र नसर्ने रोग आदि शिविरहरु मार्फत् विशेषज्ञ स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ।
६६. विशेषज्ञ स्वास्थ्य सेवा पाउने जनताको अधिकारलाई सुनिश्चित गर्नको निम्ति मेडिकल अधिकृत सहितको स्वास्थ्य सेवालाई निरन्तरता दिईनेछ।
६७. सबै स्वास्थ्य संस्थामा न्यूनतम सेवा मापदण्ड लागू गरि निरन्तर फलो-अप गरिनेछ र सोको आधारमा स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यक पर्ने औजार, उपकरण र अन्य सामग्रीको व्यवस्था गरिनेछ।
६८. गाउँपालिकामा संचालित नागरिक आरोग्य केन्द्र मार्फत् आयुर्वेद गाउँ घर क्लिनिक, योग शिविर, पन्च कर्म लगाएतका सेवाहरुलाई विस्तार गरिनेछ।
६९. गाउँपालिका अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरुको स्तरोन्नति गरि आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई गुणस्तरीय र सर्वसुलभ बनाईनेछ।
७०. ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र दीर्घ रोगीहरुको घर-घरमा स्वास्थ्यकर्मी मार्फत् स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ।
७१. दीर्घ रोगी तथा जटिल प्रकृतिका रोगहरुको उपचारका लागि प्रदान गरिँदै आएको आर्थिक सहायता लाई निरन्तरता दिनुको साथै थप व्यवस्थित गरिनेछ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

७२. स्वास्थ्य क्षेत्र बाट प्रदान गरिदै आएका आधारभूत स्वास्थ्य सेवाहरूलाई सर्वसुलभ, सहज र प्रभावकारी रूपमा प्रदान गर्नको निम्ति समय-सापेक्ष रूपमा स्वास्थ्य नीति, ऐन, नियम, नियमावली, निर्देशिका साथै कार्यविधिको निर्माण र संशोधन गरिनेछ ।
७३. भौगोलिक रूपमा विकट बस्तिहरूमा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले संचालनमा रहेका सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाईहरूलाई भौतिक रूपमा सम्पन्न गराई थप सेवा विस्तार गरिनेछ ।
७४. स्वास्थ्यकर्मीको क्षमता विकास गर्न तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
७५. खोप, गाउँघर क्लिनिक, आदि सेवाहरू प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्नको निम्ति हेल्थ-हटहरूको पुनर्निर्माण र मर्मत संभार गर्नुको साथै औजार उपकरणको व्यवस्था गरिनेछ ।
७६. यौन रोग, एच.आई.भि. एड्स आदि बाट संक्रमितहरूको स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी सुधारको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

शिक्षा

७७. एक वडा-एक नमुना विद्यालयको नीति लिईनेछ ।
७८. गाउँपालिकाको शिक्षा क्षेत्रको विकास तथा प्रभावकारीताको लागि शैक्षिक सम्मेलन आयोजना गरिनेछ ।
७९. देविस्थान मा.वि., हाड्दी मा कक्षा १० र अर्जे मा.वि. मा कक्षा ६ सम्म अङ्ग्रेजी माध्यमबाट शिक्षण, अध्यापन कार्यलाई अनुगमन गरी थप व्यवस्थित र प्रविधिमैत्री बनाउन विशेष जोड दिईनेछ ।
८०. उत्कृष्ट विद्यालय र शिक्षकलाई पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।
८१. विद्यालयहरूमा क्रमागत रूपमा बालमैत्री पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ ।
८२. आवश्यकतामा आधारित आवासीय विद्यालयको नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
८३. पालिका भित्रका विद्यालयहरूमा प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट प्रधानाध्यापक छनौट गरी नियुक्त गरिनेछ । त्यसरी नियुक्ति हुने प्रअ को लागि निश्चित समयको कार्यकालको व्यवस्था गरिनेछ ।
८४. शिक्षक बैंक सम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी करार शिक्षक पदपुर्ति प्रक्रियालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
८५. विद्यालय शिक्षालाई प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउनको लागि विद्यार्थी संख्याको अनुपातमा शिक्षक तथा विषयगत दरबन्दी मिलान गरिने छ ।
८६. शिक्षालाई समय सापेक्ष र बहूदो बसाईसराईको कारणले विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या कम हुन गएको अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दै विद्यालय समायोजनको प्रक्रियालाई अगाडि बढाइने छ ।
८७. विद्यालयको शैक्षिक व्यवस्थापनको मूल्याङ्कन गरी गाउँपालिकाबाट प्रदान गरिने अनुदान सँग आबद्ध गरिनेछ ।
८८. लागत साझेदारीमा शिक्षक तथा सरोकारवालाहरूलाई अवलोकन भ्रमणको अवसर प्रदान गरिनेछ ।
८९. विद्यालयहरूमा प्राविधिक शिक्षा लाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
९०. गाउँपालिका भित्रका विपन्न विद्यार्थीहरूको लागि शैक्षिक पहुँचको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
९१. शिक्षक अवकास प्रोत्साहन कार्यक्रम, क्याम्पस संगको साझेदारीमा शिक्षक अध्ययन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
९२. गाउँपालिकामा रहेका प्रतिभाको जागरणको लागि मालिका तारा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
९३. विद्यालयहरूलाई प्रविधि मैत्री बनाउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
९४. शिक्षकहरूको लागि विषयगत तालिम, कार्यशाला, गोष्ठी तथा क्षमता विकास कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।
९५. गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालयहरूको बाहिरी वातावरण सुधार गर्न आवश्यक पहल गर्दै विद्यालयको भवन, प्रयोगशाला, शौचालय, फर्निचर जस्ता पूर्वाधारमा लगानी बढाईनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

- ९६। शिक्षा क्षेत्र सँग सम्बन्धित विभिन्न संघ संस्थाहरु; जस्तै ब्रिटिश काउन्सिल, युनाइटेड वर्ल्ड स्कुल्स, नेपाल, रातो बङ्गला आदि सँग सहकार्य गरी शिक्षालाई अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड तथा गुणस्तर बमोजिम बनाउन पहल गरिनेछ।
- ९७। गाउँपालिकाको शिक्षा ऐन, नियमावली तथा कार्यविधिमा समय सापेक्ष संशोधन तथा परिमार्जन गरिनेछ।
- ९८। प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरित मुख्यमन्त्री शैक्षिक सुधार कार्यक्रम लाई आवश्यकता अनुसार प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ।
- ९९। हरेक माध्यमिक विद्यालयहरुमा विज्ञान प्रयोगशाला, कम्प्युटर ल्याब, ईन्टरनेट जडान, WASH सहितको शौचालय निर्माणका कार्यलाई क्रमशः पूरा गरिनेछ।
- १००। संस्कृत, संस्कृति तथा नेपाली-पनको संरक्षणको लागि योग शिक्षालाई जोड दिँदै संस्कृत भाषा पाठशाला स्थापना गर्ने पहल गर्ने निती अबलम्बन गरिने छ।
- १०१। गाउँपालिकाको विशिष्टता सँग जोडिएका विषयवस्तुहरु समावेश गरी स्थानीय पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक तयार गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ।

खानेपानी

१०२. गाउँपालिका भित्र सञ्चालित खानेपानी आयोजनाहरुलाई निरन्तरता दिई सम्पन्न गरिनेछ।
१०३. गाउँपालिका भित्र संघीय खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन आयोजना कार्यालय तथा प्रदेश सरकारका विभिन्न कार्यालय तथा निकायबाट संचालित आयोजनाहरुको नियमित अनुगमन गर्ने र आयोजनाहरु सम्पन्न गर्नको लागि समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गरिनेछ।
१०४. गाउँपालिकाका सबै वडामा एक घर-एक धारा खानेपानी आयोजना सञ्चालन गरी सफा खानेपानीको व्यवस्था गरिनेछ।
१०५. सञ्चालनमा नरहेका पुराना खानेपानी आयोजनाहरुलाई आवश्यकता अनुसार पुनर्निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरी पुनः सञ्चालनमा ल्याईनेछ।
१०६. आयोजना मर्मत सुधारको लागि मर्मत सम्भार कार्यकर्ता (VMW) तालिम को व्यवस्था गरिनेछ।
१०७. खानेपानी मिटर रिडरको व्यवस्था गरी खानेपानी आयोजनालाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ।
१०८. खानेपानीबाट बञ्चित बस्ती/टोलहरुमा खानेपानीको आयोजना प्राथमिकरण गरी सञ्चालन गरिनेछ।
- १०९। गाउँपालिका भित्र सबै नागरिकलाई पिउन योग्य स्वच्छ पानीमा पहुँच पुर्याउन संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र गाउँपालिका समेतको सहभागीतामा निम्न आयोजनाहरु सञ्चालन गरी आ.व. २०७९/०८० मा एक घर-एक धारा खापा क्रमशः कार्यान्वयन गरिनेछ।
  - क० एकीकृत मालिका एक घर एक धारा खानेपानी योजना
  - ख० दुनाम पौदी मुसीकोट बडागाउ खा.पा.आ.
  - ग० बगरको खेत सोत किसानटारी खा.पा.आ., मालिका-८, गुल्मी
  - घ० मालिकाकोट डाँडाचौर खा.पा.आ.
  - ङ० एकीकृत मालिका ८ खानेपानी
  - च० दर्लिङ्ग खानेपानी
  - छ० छापहिले खा पा
  - ज० घमिर अर्जे अमरपुर खा पा
  - झ० गराखोला तिखेचुली लि. खापा
  - ञ० आडचौर छाप राजका गोठाक्न खापा

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

- ट० निस्ती जुकेना महविर खापा
- ठ० अर्चेङ्ग कुमालगाउ लहरे खापा मर्मत
- ड० टुनिखोला अर्जे खापा मर्मत
- ढ० कमेरारुख गौराबारी पैयापाटा खापा मर्मत

११०। खानेपानी उपभोक्ता समिति व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७९ को आधारमा गाउँपालिका भित्र रहेका मुहानहरूको संरक्षण गरी दर्ता गरिनेछ। खानेपानी संस्थान मार्फत् खानेपानी मुहानको संरक्षण तथा आयोजना हरूको मर्मत सम्भार गरिनेछ।

सामाजिक समावेशीकरण

- १११। सामाजिक विभेद न्यूनीकरणको नीति लिईनेछ। जसको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरी लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ११२। लैङ्गिक हिंसा विरुद्ध अभियानको रूपमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- ११३। उपभोक्ता समिति गठन गर्दा आम भेलामा महिलाको सहभागिता वृद्धि गरिनेछ। उपभोक्ता समितिको कार्यसमितिमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिईनेछ।
- ११४। विपन्न दलित लक्षित कार्यक्रमहरू (आरन सुधार, सिलाई पेशा संरक्षण, पन्चेबाजा संरक्षण, कटुवाल संरक्षण) सञ्चालन गरिनेछ।
- ११५। जनजातिहरूको परम्परागत संस्कृति (सोरोठी नाच, खञ्जना ख्याली नाँच, पोषाक, भेषभूषा), परम्परा र संपदाको संरक्षण, प्रवर्द्धन र विकास गर्न मागमा आधारित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न बजेटको व्यवस्था गरिनेछ।
- ११६। अपाङ्ग परिचय पत्र वितरण तथा नविकरणको कार्यलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरिनेछ।
- ११७। ज्येष्ठ नागरिकमा रहेको अनुभव, ज्ञान र सीपलाई आगामी पुस्तामा हस्तान्तरणको लागि आवश्यक कार्यक्रम ल्याईनेछ।
- ११८। सार्वजनिक स्थल तथा सरकारी कार्यालयहरूमा स्तनपान कक्ष निर्माण गरिनेछ।
- ११९। सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने योग्यता पुगेका तर प्रणालीमा छुट भएका लाभग्राहीहरूको नाम प्रविष्टि गरिनेछ। बैंक सँगको साझेदारीमा ज्येष्ठ नागरिक, अशक्त, अपाङ्ग लाई सामाजिक सुरक्षा भत्ता टोल-टोलमा वितरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ।
- १२०। समाज कल्याण परिषद् बाट सञ्चालित हुने कल्याणकारी कार्यलाई निरन्तरता दिई थप प्रभावकारीता प्रदान गरिनेछ।
- १२१। खरको छानामुनि रहेका करिब २०० घर परिवारको सुरक्षित आवास निर्माण गरिनेछ। आफ्नो घर आफै बनाउन नसक्ने विपन्न परिवारको घर निर्माण गरी गाउँपालिकालाई खरे घर मुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ।
- १२२। पूर्ण सरसफाई युक्त गाउँपालिका घोषणाको नीति लिईनेछ।
- १२३। बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री पूर्वाधार निर्माण गरी क्रमागत रूपमा बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री वडा घोषणा गरिनेछ।
- १२४। जातीय हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा, बालबालिका विरुद्धको हिंसा तथा बालविवाह लगायत सबै प्रकारका विभेद विरुद्ध शून्य सहनशिलताको नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- १२५। मदिरा बेचबिखन तथा सेवनलाई बजार अनुगमन मार्फत् नियमित गरिनेछ।

रोजगार सेवा केन्द्र

१२६. रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकृत भएका बेरोजगारहरूलाई युवा रोजगारीका लागि रूपान्तरण पहल आयोजनाहरू तथा कामका लागि पारिश्रमिकमा आधारित सामुदायिक आयोजनाहरू सञ्चालन गरि न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभुती गराइनेछ।
१२७. दक्ष तथा सक्षम जनशक्तिको विकास गरि आन्तरिक रोजगारी प्रवर्द्धन गर्न आवश्यक सीपमुलक तालिमको पहिचान गरि बेरोजगार तालिम प्रदायक सस्था सङ्ग समन्वय गरि तालिम दिइनेछ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

१२८. संघ तथा प्रदेशले ल्याएको रोजगारमूलक कार्यक्रममा अपनत्व कायम गर्दै रोजगारीका क्षेत्र विस्तार गरिनेछ ।
१२९. आन्तरिक रोजगारी सिर्जना गर्न सरोकारवाला निकाय र निजी, सहकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्र सँग समन्वय र सहकार्यमा जोड दिइनेछ ।
१३०. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका श्रमिकहरूको सिप पहिचान गरी स्वरोजगारमूलक कार्यमा संलग्न गराउन पहल गरिनेछ साथै स्वरोजगारमूलक कार्यमा संलग्न स्थानीय युवा उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१३१. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत सञ्चालन हुने आयोजनामा लाग्ने निर्माण सामाग्रीहरू/औजारहरू तथा आयोजनामा खटिने श्रमिकको ज्यालामा साझेदारी गरि कार्यक्रमलाई थप दीर्घकालिन बनाउनको लागि पालिकाबाट बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
१३२. श्रम सम्बन्धलाई प्राथमिकता दिँदै सार्वजनिक पूर्वाधार निर्माण, कृषि, व्यवसायिक उद्योग, वित्तिय क्षेत्रबाट रोजगारी सिर्जनामा जोड दिइनेछ ।
१३३. रोजगार सेवा केन्द्रलाई थप सुदृढिकरण गरी श्रम बैंकको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।
१३४. पालिका स्तरिय नियमित विकास निर्माणका योजनाहरूमा आवश्यक श्रमिकहरूको लागि रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचिकृत बेरोजगार व्यक्तिहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
१३५. यस गाउँपालिका भित्र बसोबास गर्ने अति विपन्न परिवारहरूको पहिचान गरी न्यूनतम आवश्यकताबाट बञ्चित नहोस भन्ने उद्देश्यले आन्तरिक रोजगारी वा स्वरोजगारीमा संलग्न गराउने कार्य मालिका गाउँपालिकाको पहिलो प्राथमिकता हुनेछ ।
१३६. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका आयोजनाहरूलाई थप प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्नको लागि समय-समयमा अनुगमन, निर्देशन तथा अभिमुखिकरण कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

उद्यम विकास

१३७. व्यवसायिक अवसर तथा सम्भाव्यता पहिचान गरी सोही आधारमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नको लागि वडा छनौट गरिनेछ ।
१३८. स्थानीय आवश्यकता र सम्भाव्यताको आधारमा लघु उद्योग स्थापना गर्न आवश्यक सहजीकरण तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ ।
१३९. उपलब्ध स्रोत, साधन, पूँजी, सीप एवं प्रविधिको उपयोग बाट औद्योगिक उत्पादकत्व र उत्पादन वृद्धि गर्ने गरी उद्योग क्षेत्रका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१४०. विभिन्न मागमा आधारित सीप विकास तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
१४१. लघु कर्जामा पहुँच तथा व्यवसाय स्थापना गर्नको लागि बजारीकरण तथा व्यवसायिक परामर्श प्रदान गरिनेछ ।

पूर्वाधार विकास

- १४२। सडक यातायात गुरुयोजना तयार गरी सडक पूर्वाधारलाई आवश्यकता, औचित्यता र सान्दर्भिकताको आधारमा ववस्थित गरी दिगोपना सुनिश्चित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- १४३। गाँउपालिका भित्रका बजार क्षेत्रमा नयाँ घरहरू निर्माण गर्दा नक्सा पास गर्ने र निर्माण भैसकेका घरहरूको घर प्रमाणित गर्ने नीति लिइनेछ ।
- १४४। गाउँपालिका पहुँच मार्गको स्तरोन्नति गर्नको लागि संघ तथा प्रदेश सँग सहकार्य गरिनेछ ।
- १४५। गाउँपालिका भित्र रहेका सबै सडकहरूको नियमित मर्मत सम्भार तथा स्तरोन्नति गरिनेछ । यसरी स्तरोन्नती गर्दा नाली तथा संरचना निर्माण गरी सडकको दिगोपना कायम गरिनेछ ।
- १४६। नेटा दर्लिङ्ग गंगरे, फुलवारी चोरकाटे अर्जे मो वा ग्राभेल गर्ने कार्य र मालिका पिस पार्क प्रदेश सरकार सँगको साझेदारिमा समपूरक योजनाको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- १४७। नेटा दर्लिङ्ग हाड्दी सडक संघीय सरकार सँगको साझेदारीमा स्तरोन्नती गरी ग्राभेल गरिनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

१४८. वडा नं. १ को वडा कार्यालय भवन निर्माण गरिनेछ ।
१४९. गाउँपालिकाको वडा नं. ४ मा अतिथि गृह निर्माण गरिनेछ ।
१५०. उज्यालो गाउँपालिका कार्यक्रम अन्तर्गत विपन्न र विद्युतीय पहुचबाट वञ्चित घर परिवारको लागि सोलार बत्ती जडान गरिनेछ । विद्युत आपूर्ति लाई नियमित तथा भरपर्दो बनाउन विद्युत प्राधिकरण सँग समन्वय गरी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
१५१. विपी स्मृति भवन निर्माण र विनोद स्मृति भवन निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१५२. निर्माण भएका सडक तथा भौतिक संरचनाहरूको मर्मत सम्भार को लागि मर्मत संभार कोषको स्थापना गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१५३. ठुला आयोजनाहरू संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको समन्वय र साझेदारीमा संचालन गरिनेछ ।
१५४. गाउँपालिकाको स्थानीय आवश्यकताका आधारमा विद्यालय भवन , स्वास्थ्य संस्था , वडा कार्यालय , सभाहल , पुल र प्रशासकीय भवनको निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरिनेछ ।
१५५. गाउँपालिका भित्र निम्न सिँचाइ आयोजनाहरू संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको सहभागीतामा संचालन गरिनेछ ।
- तल्लो लम्दार सिँचाइ आयोजना ।
  - दुम्टारी लिफ्ट सिँचाइ आयोजना ।
  - आँखले अर्चेड बाँझखर्क सिँचाइ आयोजना ।
  - छल्दी किसानटारी ओखलढुङ्गा खलिखेत फुलबारी सिँचाइ आयोजना ।
  - अर्जेखोला तल्लो मजुवा सिँचाइ आयोजना ।
  - पाङ्ग्राकोझाल सालबोट सिँचाइ आयोजना ।
  - बासखोला कलेजी सिदुरे सिँचाइ आयोजना ।
  - भैसीरुम्टा सिँचाइ आयोजना ।
१५६. गाउँपालिकाको वडा नं. ८ मा रहेको मालिका माध्यामिक विद्यालयलाई नमुना विद्यालयको रूपमा स्थापित गरिनेछ ।
- १५७। प्रशासकीय भवन निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ । १५ शैया अस्पतालको कार्यलाई तिव्रता प्रदान गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

- १५८। विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी वित्तीय व्यवस्थापन गर्नको लागि विपद व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी कार्यविधि अनुसार परिचालन गरिनेछ ।
- १५९। वनलाई आर्थिक क्षेत्रसंग जोड्ने गरी वन उपभोक्ता समितिको सहभागितामा दाँते ओखर खेती, टिमुर खेती, अलैंची खेती कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- १६०। गाउँपालिकाको विपद प्रतिकार्य योजना बनाई लागू गरिनेछ । प्रत्येक वडामा विपद व्यवस्थापन केन्द्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
- १६१। भवन निर्माण मापदण्ड , बिजुली व्यवस्थापन , खानेपानी संरचनाको सुरक्षा तथा भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण र सुरक्षाको कार्यविधि बनाई लागू गरिनेछ ।
- १६२। वर्षायाममा हुने बाढी, पहिरो, भू-क्षयको कारण हुने क्षति र जोखिम न्यूनिकरणको लागि पुर्व सचेतना र होशियारको लागि सुचित गर्ने, भएको क्षतिको लागि राहत र उद्धारमा सम्बन्धित निकायसँग सहकार्य गरिनेछ ।
- १६३। विपद व्यवस्थापन कार्यमा स्थानीय स्वयंसेवकहरूलाई प्रशिक्षण र परिचालन गर्ने संयन्त्र र संजालको विकास गरिनेछ ।
- १६४। डढेलो नियन्त्रण गरी वन संरक्षण गर्न आवश्यक कार्यक्रम ल्याईनेछ ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

- १६५। वन फडानी, चोरी निकासी तथा अवैध सिकार रोक्न बल हेरालुको व्यवस्था गरिनेछ।
- १६६। वातावरण संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि टोल विकास संस्था, गैसस तथा निजी क्षेत्र समेतलाई सहभागी तथा साझेदार बनाई त्यस्ता कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ। साथै वातावरण मैत्री पूर्वाधारको निर्माण गरी वातावरण मैत्री स्थानीय तह घोषणाको लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ।
- १६७। पूर्ण सरसफाई उन्मूख गाउँपालिकाको लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ।
- १६८। विपदको समयमा पिडित पक्षको लागि गास, बास र कपासको व्यवस्था गाउँपालिकाले गर्नेछ।
- १६९। मनसुनजन्य विपदबाट जोखिममा रहेका नागरिकहरूको लागि उद्धार, राहत र पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ।
- १७०। बाढी, पहिरो तथा भूक्षयबाट हुने जोखिमलाई न्यूनिकरण गर्न तटबन्ध तथा घेरावारका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- १७१। आवश्यकता र औचित्यताको आधारमा गाउँपालिकाका सबै वडामा क्रमिक रूपमा हेलिप्याड निर्माण गरी विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग ल्याईनेछ।
- १७२। गाउँपालिकामा व्यवस्थित डम्पिङ साइट निर्माण गरिनेछ।

सार्वजनिक सेवा प्रवाह तथा सुशासन

- १७३। आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गरी नियमित अनुगमन मार्फत् शासकीय प्रबन्धलाई सुदृढ बनाईनेछ।
- १७४। गाउँपालिकामा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता विकासको लागि क्षमता विकास योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ। साथै, आवश्यकता अनुसार कर्मचारी तालिम सञ्चालनको लागि प्रदेश प्रशिक्षण प्रतिष्ठान तथा विज्ञ समूह सँग सहकार्य गरिनेछ।
- १७५। सुशासनको प्रत्याभुतिका लागि चौमासिक रूपमा गाउँपालिका तथा वडाहरूमा भएको आमदानी र खर्चको सार्वजनिक गरिनेछ।
- १७६। गाउँपालिकाको न्यायिक समितिद्वारा घरघरमा पुगेर न्याय सम्पादन गरिनेछ।
- १७७। गाउँपालिकाको वार्षिक बजेट तथा योजना व्यवस्थापन, सर्वपक्षीय विकासको लागि आवधिक विकास योजनाको निर्माण, मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्न बजेट व्यवस्था गरिनेछ। साथै, दिगो विकासका लक्ष्यहरूको स्थानीयकरण गर्नुका साथै गैसस मार्फत् सञ्चालित योजनामा गैससको लागत साझेदारी बढाईनेछ।
- १७८। आन्तरिक आय वृद्धि गर्नको लागि गाउँपालिका भित्र सञ्चालित सबै व्यवसायलाई करको दायरामा ल्याईनेछ। साथै, अन्य राजस्वका स्रोत, सेवा, शुल्क तथा दस्तुरको प्रभावकारी नियमन तथा व्यवस्थापन गर्दै पर्यटन व्यवसायलाई सुदृढ गरिनेछ, प्राकृतिक स्रोतको चोरी निकासीलाई नियन्त्रण गरी करको दायरामा ल्याईनेछ।
- १७९। प्रभावकारी वित्तीय एवमं आर्थिक व्यवस्थापनको लागि वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने, वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको प्रगति समिक्षा निर्धारित समयमै गर्ने, पूँजीगत खर्च प्रतिशतमा वृद्धि गर्ने लगायतका कार्य गरिनेछ।
- १८०। गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि गाउँपालिका तथा वडाले प्रदान गर्ने सेवामा प्रक्रियागत सरलीकरण गर्ने, सेवा प्रवाहमा प्रविधिको प्रयोग गर्ने, सेवा प्रवाहको मापदण्ड तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, घटना दर्ता समय भित्र गर्ने, कृषि तथा पशु सेवा केन्द्रको सशक्तिकरण गर्ने नीति लिईनेछ।
- १८१। विद्युतीय व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीको सुदृढिकरण गर्नको लागि इन्टरनेट सेवा विस्तार तथा सुधार गरिनेछ।
- १८२। घटना घटेको ३५ दिन भित्र घटना दर्ता गराउन प्रोत्साहन गरिनेछ। यसको लागि सबै समुदाय तथा स्थानमा सूचना प्रवाह गरिनेछ।

आधारभूत स्वास्थ्य, शिक्षा र आधुनिक पूर्वाधार; समृद्ध मालिका गाउँपालिकाको आधार

- १८३। न्यायिक कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउनको लागि न्यायिक ईजलासको स्थापना गर्ने, बडा तहमा गठन भएका मेलमिलाप केन्द्रको संस्थागत क्षमता विकास र मेलमिलापकर्ताहरूको पुनर्ताजगी तालिम सञ्चालन गर्ने, न्यायिक समितिका पदाधिकारीहरूको क्षमता विकासको लागि जिल्ला अदालत सँगको समन्वयमा आवश्यक कार्य गर्ने नीति लिईनेछ।
- १८४। संघ, प्रदेश तथा गाउँपालिका सरकारको सहकार्य र समन्वयमा विकास निर्माण तथा सेवा प्रवाहका कार्य सञ्चालन गरिनेछ।
- १८५। कर्मचारीहरूको मनोबललाई उच्च बनाई सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा जवाफदेही र उत्तरदायी बनाउन संघीय सरकारले लिएको १५% तलब वृद्धि लाई स्थानीय सरकारले समेत (स्थायी, अस्थायी, करार, नगर प्रहरी) सोही रूपमा कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइएको छ।
- १८६। गाउँपालिका भित्र हुन सक्ने कालोबजारी, गैरकानूनी व्यापार, चोरी निकासी जस्ता विकृतिलाई निरुत्साहित गर्दै सुशासन प्रवर्द्धनको लागि नेपाल प्रहरी तथा नगर प्रहरी समेतको सहयोगमा अनुगमन तथा गस्तीका गतिविधिहरू बढाईने छ।
- १८७। गुनासो व्यवस्थापन, राय, सुझाव तथा सल्लाह लाई व्यवस्थित तथा सहज बनाउन निःशुल्क टोल फ्री नंबर को व्यवस्था गरिनेछ।
- १८८। सार्वजनिक सुशासन कायम गर्नको लागि जिल्ला पत्रकार महासंघ सँगको साझेदारीमा आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
- १८९। सार्वजनिक स्थलहरूमा सार्वजनिक शौचालय, प्रतिकक्षालय तथा धारा निर्माण गरिनेछ।
- १९०। कलमजिवी पत्रकारहरूको पत्रकारिता पेशा प्रति सम्मान गर्दै सिर्जनशील, रचनात्मक र असल पत्रकारीता मार्फत् गाउँपालिकाको संवृद्धि र विकासमा टेवा पुर्याउने पत्रकारहरूलाई सम्मान तथा पुरस्कारका कार्यक्रम मार्फत् उत्प्रेरणा जगाईनेछ।
- १९१। स्थानीय तह संस्थागत स्वमूल्याङ्कनबाट प्राप्त सिकाई तथा उपलब्धिलाई संस्थागत गर्दै आ.व. २०७९/०८० मा आवश्यक सुधार गरी थप उपलब्धि हासिल गरिनेछ।
- १९२। कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनलाई नतिजा मूलक बनाउँदै नतिजा तथा कार्यमा आधारित प्रोत्साहन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- १९३। सार्वजनिक सुनुवाई, गुनासो सुनुवाई जस्ता कार्यक्रमलाई नियमित रूपमा सञ्चालन गरी गाउँपालिकाका क्रियाकलापहरूलाई थप सुशासनयुक्त, पारदर्शी र जवाफदेही बनाईनेछ।
- १९४। "घ" बर्गका निर्माण व्यवसायीलाई ईजाजत पत्र प्रदान गरी करको दायरामा ल्याउन कार्यविधि निर्माण गरिनेछ।
- १९५। सेवा प्रवाहलाई नागरिकको घर दैलो सम्म पुर्याउन घुम्ति सेवा, शिविर लगाएतका कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ।
१९६. युवा युवतीको पलायन रोक्नको लागि ड्राइभिङ्ग , प्लम्बिङ्ग, कुकिङ्ग सिलाई-कटाई, बुटिक, सेनेटरी, पेन्टिङ्ग तथा अन्य तालिमको संचालन गरिनेछ ।
१९७. युवा क्लवहरूलाई सिर्जनात्मक र आयआर्जन कार्यक्रममा संलग्न गराउनुको साथै टोल विकास संस्थाको गठन र परिचालन गरिनेछ ।
१९८. गाँउफर्क प्यारा कार्यक्रम, उत्कृष्ट बुहारी सम्मान र पुर्नबास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

धन्यवाद ।